

Deelrapportage Veiligheid op het erf 2021

Inleiding

De [Duurzame Zuivelketen](#) is een langjarig samenwerkingsprogramma onder de vlag van [ZuivelNL](#) waarin zuivelondernemingen en melkveehouders samen aan verdere verduurzaming van de zuivelketen werken. De Duurzame Zuivelketen streeft naar een toekomstbestendige en verantwoorde zuivelsector. Hieronder wordt verstaan een sector waarin veilig en met plezier wordt gewerkt, waarin een goed inkomen wordt verdiend, die kwalitatief hoogwaardige voeding produceert, waarin met respect omgegaan wordt met dier en milieu en die door de Nederlandse samenleving wordt gewaardeerd.

De Duurzame Zuivelketen wil inzicht in de mate van voortgang in de

realisatie van de vastgestelde doelen voor 2030 en vraagt Wageningen Economic Research hierover jaarlijks te rapporteren. Vanaf het monitoringsjaar 2021 wordt deze voortgangsrapportage per thema gepubliceerd. Zodra de laatste themarapportage van een monitoringsjaar gereed is, worden de afzonderlijke themarapportages gebundeld tot een (interactieve) sectorrapportage. Qua inhoud is deze vergelijkbaar met die van voorgaande jaren (zie bijvoorbeeld de Sectorrapportage Duurzame Zuivelketen 2020, Doornewaard et al., 2022).

Deze rapportage gaat specifiek in op de voortgang op de doelen binnen het thema Veiligheid op het erf tot en met het jaar 2021.

Veiligheid op het erf 2021

Tabel 1 Thema's, subthema's en doelen van de Duurzame Zuivelketen in de periode tot en met 2030

Thema	Subthema	Doel
Verdienmodellen	Verdienmodellen	Verdienmodel voor melkveehouders bij duurzaamheidsprestaties door middel van hogere opbrengsten, lagere kosten en/of meer ontwikkel- en/of gebruiksruimte.
Klimaatneutraal ontwikkelen	Broeikasgasreductie	Uitvoering plan 'Klimaatverantwoorde zuivelsector in Nederland' met reductiedoelen voor methaan, bodem, energie en emissie van buiten Nederland.
	Energie melkveehouderij	Energieneutraal in 2030
	Energie zuiveltransport en verwerking	3% besparing per jaar
Continu verbeteren diergezondheid en dierenwelzijn	Diergeneesmiddelengebruik	Verantwoord diergeneesmiddelengebruik (in lijn met waarden Autoriteit Diergeneesmiddelen)
	Levensduur	90% van de bedrijven heeft in 2030 minimaal een levensduur van het sectorgemiddelde in 2018.
	Dierenwelzijn	Uitvoeren nulmeting en vaststellen doelstelling Welzijnsmonitor op sectorniveau in 2023.
	Jongvee	90% van de bedrijven heeft een KalfOKscore hoger dan 75 in 2030
Behoud weidegang	Weidegang	Minimaal 81,2% van bedrijven met een vorm van weidegang, minimaal 73,6% met volledige weidegang.
Behoud biodiversiteit	Duurzaam veevoer	100% gebruik van verantwoorde soja vanaf 2015 (RTRS of gelijkwaardig), verkenning rond mogelijkheden voor gebruik van verantwoorde palmpitten in veevoer (RSPO of gelijkwaardig).
	Produceren binnen milieurandvoorwaarden	Ammoniak: samen met het ministerie van LNV een aanpak opstellen voor de korte en langere termijn.
	Behoud biodiversiteit	Integrale score/index vaststellen op basis van individuele impactindicatoren (KPI's), sectormeting uitvoeren en doel vaststellen (2023). Stimuleren belonen op integrale score.
Grondgebonden melkveehouderij	Grondgebonden	2025: melkveehouderij grondgebonden op basis van dekking van minimaal 65% eiwit van eigen grond of uit de buurt. Hierdoor minder afhankelijk van import eiwitrijk krachtvoer (soja, palmpitten)
<i>Veiligheid op het erf</i>	<i>Veiligheid op het erf</i>	<i>Verhogen bewustwording van veiligheid op het erf bij melkveehouders en er actief naar handelen.</i>

Bron: Duurzame Zuivelketen (2019a, 2019b).

Veiligheid op het erf

Achtergrond en doelstelling

De Duurzame Zuivelketen streeft naar een veilige werkvloer voor melkveehouders en hun familieleden, medewerkers en erfbetreders. Dit wil zij doen door het verhogen van de bewustwording bij melkveehouders ten aanzien van veiligheid op het erf, zodat zij daar actief naar gaan handelen. Het uiteindelijke doel is te komen tot minder ongevallen.

De exacte doelstelling van de Duurzame Zuivelketen voor 2030 is:

Verhogen bewustwording van veiligheid op het erf bij melkveehouders en er actief naar handelen. Dit moet uiteindelijk leiden tot minder ongevallen.

In september 2019 is het driejarige project 'Veilig en met plezier werken in de melkveehouderij' gestart. Dit project zet vooral in op het vergroten van de intrinsieke motivatie van melkveehouders om bewuster om te gaan met het thema veilige werkomstandigheden. Met onder andere communicatie, tools en interactieve bijdragen aan ledenbijeenkomsten van LTO, NAJK en NMV willen de partijen het bewustzijn rond veiligheid op en rond het erf verhogen en het proactief handelen bij onveilige situaties stimuleren. ZuivelNL financiert dit project en geeft daarmee invulling aan het doel Veiligheid op het erf van de Duurzame Zuivelketen.

Veiligheid op het erf 2021

Indicatoren en rekenmethodiek

De Duurzame Zuivelketen werkt voor de lange termijn aan een integrale indicator waarmee monitoring van veiligheid op het erf kan worden uitgevoerd. Daarbij is behoefte aan informatie over het totaal aantal ongevallen dat plaatsvindt op melkveebedrijven, maar sectorgegevens op dit vlak worden (nog) vrijwel niet vastgelegd. Alleen het aantal ongevallen met dodelijke afloop wordt geregistreerd.

Op de korte termijn wil de Duurzame Zuivelketen de voortgang op het thema veiligheid op het erf daarom meten op basis van:

- 1 het aantal uitgevoerde RIE's
- 2 het aantal bekeken voorlichtings- en instructiefilmpjes
- 3 het aantal bezochte kennisbijeenkomsten (cursussen, bijeenkomsten, workshops en gastlessen).

Met een RIE (risico-inventarisatie en -evaluatie) worden eerst de veiligheids- en gezondheidsrisico's op een bedrijf in kaart gebracht. Vervolgens wordt ook vastgesteld wat er op het bedrijf zal worden gedaan om die risico's onder controle te krijgen met het doel de kans op ongelukken en gezondheidsklachten te verkleinen. Een RIE is voor elk melkveebedrijf nuttig en voor bedrijven met personeel verplicht. Bij personeel maakt het niet uit of de medewerkers in loondienst zijn of ingehuurd worden. Bedrijven met meer dan 25 medewerkers zijn verplicht de RIE door een deskundige te laten toetsen (Stigas, risico-inventarisatie en -evaluatie). Er zit geen termijn aan de geldigheid van een RIE, maar Stigas geeft aan de vuistregel te hanteren dat een RIE elke 4 jaar wordt bekeken en indien nodig wordt geactualiseerd.

Veiligheid op het erf 2021

Resultaten

Ontwikkeling integrale indicator

In 2021 zijn er nog geen vorderingen geweest bij de ontwikkeling van de integrale indicator. Wel is in 2021 een pilot uitgevoerd waarmee is onderzocht in hoeverre de representatieve steekproef van melkveebedrijven uit het Bedrijveninformatienet van Wageningen Economic Research een rol kan vervullen in het verzamelen van data over ongevallen (zonder dodelijke afloop) op melkveebedrijven. Dergelijke data kunnen in de toekomst gebruikt worden om tot een integrale indicator te komen. In de pilot is een vragenlijst ontwikkeld waarmee informatie is verzameld over onder andere:

- 1 Ongevallen met letsel, waarbij een (eerstehulp)post van ziekenhuis/huisarts is bezocht en waarbij er als gevolg van het letsel niet of beperkt kon worden gewerkt
- 2 Ongevallen met licht letsel, waarbij geen (eerstehulp)post van ziekenhuis/huisarts is bezocht en waarbij geen verzuim en permanent letsel was
- 3 Situaties van 'bijna ongevallen' waarbij letsel maar net werd voorkomen, bijvoorbeeld een stapel hooibalen valt om en een persoon weet deze nog net te ontwijken
- 4 Het hebben van een actuele RIE.

Bij de pilot waren 10 bedrijven uit het Bedrijveninformatienet betrokken en 2 Informatienetmedewerkers. De vragenlijst is op kwartaalbasis uitgezet, aangezien de verwachting was dat veehouders bij een lagere frequentie van opvragen zich ongevallen, vooral met licht letsel, moeilijker zouden kunnen herinneren. In het najaar van 2021 is een tussentijdse evaluatie uitgevoerd van de pilot met de 2 Informatienetmedewerkers. Zij gaven aan dat het verzamelen van de antwoorden op de vragen over de hierboven genoemde punten 1 en 4 goed verliep, maar dat het bij de punten 2 en 3 moeizamer ging. De opvraagfrequentie van 4 keer per jaar werd door de melkveehouders als (te) intensief ervaren. Hierbij speelt mee dat vrijwel alle andere data die in het Informatienet verzameld wordt een opvraagfrequentie kent van 1 keer per jaar en voor een groot deel ook automatisch wordt aangeleverd vanuit

andere datasystemen nadat de melkveehouder daarvoor machtigingen heeft afgegeven.

Aantal RIE's

Eind 2021 waren er 2.512 melkveehouders die in de periode vanaf 2017 bezig zijn geweest met het digitaal¹ invullen van de RIE (16,5% van de bedrijven met melkkoeien) via Stigas. Van deze groep hadden 864 bedrijven (5,7% van de bedrijven met melkkoeien) de volledige vragenlijst over risico's beantwoord en 511 bedrijven (3,4% van de bedrijven met melkkoeien) hadden daarnaast ook voor alle risico's een actie geformuleerd, wat wettelijk verplicht is voor bedrijven met personeel (Stigas, persoonlijke mededeling). Hierbij moet opgemerkt worden dat de RIE dynamisch is en dat de vragen tussentijds kunnen wijzigen waardoor bedrijven die een volledige RIE inclusief actieplan hebben, toch weer iets kunnen terugvallen in de voortgang.

In 2021 is verbetering zichtbaar ten opzichte van het jaar 2020. Toen was 7,8% van de bedrijven met melkkoeien bezig geweest met het invullen van de RIE, had 0,4% de volledige vragenlijst over risico's beantwoord en had slechts 0,3% ook voor alle risico's een actie geformuleerd. In 2021 is er dus vooruitgang gerealiseerd ten opzichte van 2020, al had in 2021 nog steeds maar een relatief klein deel van de bedrijven met melkkoeien een actueel en volledig ingevuld RIE inclusief actieplan.

Kennisactiviteiten

Informatie over kennisactiviteiten (kennisbijeenkomsten, voorlichtings- en instructiefilmpjes) is gebaseerd op een tussenrapportage van het project 'Veilig en met plezier werken in de melkveehouderij' (NAJK, 2021). Deze tussenrapportage heeft betrekking op de periode 1 september 2020 tot en met 31 augustus 2021.

Wat betreft het verhogen van het bewustzijn met betrekking tot veiligheid is er beperkt inzet geweest van voorlichtings- en

Veiligheid op het erf 2021

1 Sommige bedrijven maken een niet-digitale RIE. Die zijn hierin niet meegenomen.

instructiefilmpjes. In het kader van een ambassadeurspool van melkveehouders die een (bijna dodelijk) ongeval hebben meegemaakt zijn er filmpjes, maar ook artikelen, gemaakt van 4 ambassadeurs (NAJK, 2021). Gebleken is dat er veel ongelukken gebeuren in de melkveehouderij, maar dat weinig melkveehouders hierover willen vertellen. Over het bereik van de filmpjes en artikelen is geen informatie bekend.

De organisatie van fysieke kennisbijeenkomsten over het bewustzijn van veiligheid werd belemmerd door beperkingen in verband met het coronavirus, maar online activiteiten kregen door deze ontwikkeling een extra impuls. Er hebben 4 online bijeenkomsten plaatsgevonden (2 AJK-afdelingen, 1 LTO Noord-afdeling en 1 Abiant Bedrijfsverzorging) met een bereik van 80 personen. De communicatiecampagne heeft volop aandacht gekregen.

De website www.boerveilig.com, die in 2020 was gelanceerd, is actief bijgehouden. Via (digitale) nieuwsbrieven en ledenmagazines van NAJK, LTO en NMV is er meerdere keren aandacht geweest voor BoerVeilig. Verder zijn de sociale mediakanalen van LTO, NMV en NAJK veelvuldig ingezet. Per Facebook-bericht zijn tot wel 6.400 personen bereikt. Per Twitter-bericht zijn tot wel 17.400 weergaven geweest. Het NAJK plaatste 37 berichten op Facebook, 19 berichten op Twitter, 3 berichten op LinkedIn en 4 nieuwsberichten op de NAJK-site. LTO plaatste 18 berichten op Twitter en 18 berichten op Facebook. De NMV plaatste 7 berichten op Facebook en 7 berichten op Twitter. Tot slot is het NAJK actief geworden op Instagram. Dit is een communicatiekanaal waarop veel jonge boeren en tuinders actief zijn. Hier zijn 4 berichten en een winactie gedeeld.

Veiligheid op het erf 2021

Discussie en aanbevelingen

Het uiteindelijke doel van de Duurzame Zuivelketen is het verkleinen van het aantal ongevallen op melkveebedrijven. Dit doel is nog niet te monitoren, omdat in de melkveehouderij momenteel alleen maar monitoring van ongevallen met dodelijke afloop plaatsvindt. Deze informatie wordt vastgelegd door Stigas. In 2021 was er 1 ongeval met dodelijke afloop in de melkveehouderij (Stigas, 2022). Overige ongevallen worden veelal niet geregistreerd omdat de meeste melkveehouders geen personeel in dienst hebben en er geen meldplicht is.

Voor de monitoring van het doel is het positief dat de Duurzame Zuivelketen werkt aan mogelijkheden om inzicht te krijgen in het totaal aantal ongevallen op het melkveebedrijf. Daarmee kan in de toekomst het resultaat op het doel, namelijk minder ongevallen, inzichtelijk worden gemaakt en hoeft de monitoring zich niet alleen meer te beperken tot de gedane inspanningen.

Veiligheid op het erf 2021

Literatuurlijst

Doornewaard, G.J., Hoogeveen, M.W., Jager, J.H., Reijs, J.W., Beldman, A.C.G., 2022. Sectorrapportage Duurzame Zuivelketen. Prestaties 2020 in perspectief. Rapport 2022-002. Wageningen. Wageningen Economic Research.

Duurzame Zuivelketen, 2019a. Duurzame Zuivelketen: Duurzaamheidsdoelen zuivelsector 2030. September 2019. <https://www.duurzamezuivelketen.nl/resources/uploads/2019/09/DZK-nieuwe-doelen-totaaldocument.pdf>

Duurzame Zuivelketen, 2019b. Doelen Duurzame Zuivelketen 2030. Herijkingsmomenten: 2023 en 2027. <https://cdn2.assets-servd.host/zuivel-nl/production/images/DZK-nieuwe-doelen-tabel.pdf>
NAJK, 2021. Veilig en met plezier werken in de melkveehouderij. Veiligheid: uw zorg?! Tussenrapportage Periode 1 september 2020 – 31 augustus 2021.

NAJK, 2021. Veilig en met plezier werken in de melkveehouderij. Veiligheid: uw zorg?! Tussenrapportage periode 1 september 2020 – 31 augustus 2021.

Stigas, 2022. Factsheet ongevallen 2022 dierhouderij. Augustus 2022.

Stigas, persoonlijke mededeling 21 januari 2022.

Veiligheid op het erf 2021

Colofon

Dit onderzoek is uitgevoerd door Wageningen Economic Research in opdracht van de Duurzame Zuivelketen en gefinancierd door ZuivelNL en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, in het kader van de PPS Duurzame Zuivelketen, onderdeel van topsector Agri&Food.

Auteur

Gerben Doornewaard, Linda Puister-Jansen

Fotografie

p1, 3, 4, en 7 zijn van BoerVeilig, p6 shutterstock, p7 Wageningen University & Research

Vormgeving

Wageningen University & Research, Communication Services

Aansprakelijkheid

Wageningen Economic Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

© 2023 Wageningen Economic Research
Postbus 29703, 2502 LS Den Haag, T 070 335 83 30,
E communications.ssg@wur.nl, www.wur.nl/economic-research. Wageningen Economic Research is onderdeel van Wageningen University & Research.

Wageningen Economic Research is ISO 9001:2015 gecertificeerd.

Veiligheid op het erf 2021

